

פרשת ואתחנן

הערות בקריאת שמע

להלן מספר הערות בשתי הפרשיות הראשונות של ק"ש³²⁵, לפי נושאים (הפסקים, שואים, טעמים, דגשים וכו').

הפסקים:

- בפסוק הראשון יש להפסיק כל שתי מילים³²⁶ "שמע ישראל. יי אלהינו. יי אחד". אבל "ברוך, שם כבוד מלכותו, לעולם ועד" ההפסק הוא שונה, וצריך להפסיק לאחר מילת "ברוך" ואין להפסיק אחר מילת "שם".
- "אשר אנכי מצוך היום. על-לבבך" וכן "מצוה אתכם היום. לאהבה" – אם לא יפסיק במילת "היום" ישמע שרק היום יהיו על-לבבך ורק היום לאהבה.

שואים:

- כבר הזהירונו רז"ל שלא יניח הנד ולא יניד הנח³²⁷ לכן יש להקפיד כשאומר "שמע" – להניע את השוא שבשין שהשוא בה הוא נע לכו"ע מפני שבא בראש מילה (והגייתה כסגול), ואיך יניחנו (כשוא נח) ויעבור על דברי רבותינו כבר במילה הראשונה של ק"ש?
- "בכל-לבבך" – הבית השניה בשוא נע³²⁸ מפני שבאה לאחר תנועה גדולה (דהיינו קמץ רחב שהרי בא מעמיד אחריו), וכן דלת של "בשדך".

³²⁵ השייכים לפרשתינו ולסוף פרשת עקב.

³²⁶ אע"פ שיש עוד הפסקים קטנים יותר, אלו ההפסקים הגדולים שבפסוק. ובחלק הדקדוק למהר"ץ מביא שצריך להפסיק בין תיבה לתיבה וגם בין ה' לאלקינו ושכן הוא ע"פ הפשט וגם ע"פ הזהר הקדוש.

³²⁷ רמב"ם הלכות ק"ש פ"ב ה"ט, שו"ע או"ח סי' ס"א סכ"ג.

³²⁸ וכבר תמהו האחרונים על דברי הב"י באו"ח סי' ס"א בפירוש דברי הרמב"ם הנ"ל והראב"ד שמשמע ממנו שהבית השניה שבלבבך נקודה בשוא נח שהוא נגד כל המדקדקים כולל הרד"ק ור' אליהו בחור ועוד. ויש מגיחים וי"א שבה"ג לא קבלנו הוראות מרן. עיין בספר שפת אמת של הרב המדקדק בנציון כהן עמודים רכז-רנ, וע"ע בקובץ בית אהרן וישראל שנה ז' גליון א"ה' (לז-מא).

- בטעם מפסיק השוא הופך לסגול כמו "על-לבבך", "דגשך", "ויצחקך". דלת של "על-ידכם" בלשון יחיד הוא בשוא נח ואם היה בשוא נע, נראה כאומר בלשון רבים.
- "מצוךך" – הואו בשוא נע מפני שבא באות דגושה.
- למד של "ולעבדך" ובית של "ובשכבך" ודומיהם בשוא נח³²⁹ לספרדים (הגם שהוא מועמדת).

טעמים:

- ואהבת, ושננתם, ודברת, וקשרתם, וכתבתם, ונתת, ואספת, ואכלת, וסרתם, ועבדתם, והשתחיתם, ואבדתם, ושמתם, ולמדתם, וראיתם כולם מלרע מפני ואו ההיפוך³³⁰ וצריך להאריך בתנועה האחרונה שלהם (ובחלק ממילים אלו יש גם העמדה קטנה קודם לסוף המילה), אבל ושבעת - מלעיל מפני שהוא בסוף פסוק.

דגשים:

- "היום" – היוד דגושה לאחר הא הידיעה ואם תהיה רפה תהיה כהא התימא, כיוצא בזה יש להדגיש את הדלת של "הדברים".
- "ובלכתך בדרך", "ואספת דגשך", "לא תתן", "וימי בניכם" – בג"ד כפ"ת בראש מילה רפים לאחר אהו"י.
- "ובשכבך" – הבית הראשונה רפה והשניה דגושה דגש קל מפני שבאה לאחר שוא נח.
- "ויי אחד" – יש לבטא את הדלת רפה³³¹ שאל"כ א"א להאריך בה. ומי שקשה עליו יבטא את הדלת דגושה בדגש קל אבל לא יאריך בה ולא יאמר אַחַדָּה.³³²

³²⁹ אע"פ שמתנהג כשוא נע לעניין שלא להדגיש בג"ד כפ"ת שאחריו כמו תיו של "וכתבתם".

³³⁰ עיין במאמר על ואו ההיפוך בפרשת דברים.

³³¹ עיין להלן בדברינו בפרשת שופטים על המבטא הדגוש והרפה על אותיות בגד כפ"ת בכלל ועל מבטא הדלת הרפה בפרט.

³³² ויש כאלה שמתאמצים ויוצא להם אַחַדו ונמצאים כאומרים דו (שניים) תחת אחדות ה' שרוצים להעיד אליה.

אותיות נחות :

- "וַיִּמְי", "כִּי־י" – המילה מתחילה בחיריק מלא והיוד שלאחריה נחה ואינה נשמעת במבטא כלל.
- "אֶת־יְבוּלָהּ" במפיק ההא לכן נרגשת במבטא.

בליעת אותיות :

- "בְּכָל־לִבְבְּךָ", "עַל־לִבְבְּךָ" – יש להזהר שלא תבלע למד אחת וישמע "בְּכָל־לִבְבְּךָ", ויש להפריד בין הדבקים, אם כי לא יפרידם יותר מדי מפני שיש מקף ביניהם. וכן יש להזהר בכל כה"ג כשמילה מתחילה באותה אות שמסתיימת קודמתה כמו "עֲשֵׂב בַשָּׂדֶךְ"³³³, "וְאֵבְרַתְּ מִהֲרָה", או שמתחילה באלף כמו "אֲשֶׁר אֲנִי" (ולא "אֲשֶׁר־נִכְי" ותבלע האלף), "אֲשֶׁר יִי", "מִטֶּר אֲרֻצְכֶם", "וְעֵצֶר אֶת", "וְעֵבְרַתְּ אֱלֹהִים אַחֲרֵי", "וְשִׁמַּתְּ אֶת", "וְקִשְׂרַתְּ אֶת", "וְלִמְדַתְּ מוֹתֶם" (ולא "וְלִמְדַתְּ־מוֹתֶם" וישמע ח"ו לשון מיתה בגלל בליעת האלף). גם לפני ואו שורוק בראש מילה יש להזהר כגון "אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ" (ולא "אֱלֹהֵיכֶם־מֹלֵד־עֲבֹדוֹ")³³⁴, וכן "בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם". בסידורים חדשים עושים סימנים על האותיות העלולות להבלע, ויפה הם עושים.
- יש לבטא היטב את האות עין שאם יהגה אותה כאלף מלבד השיבוש שבדבר גם עלול לבלוע אותה, כמו "וְכַתְּבַתְּ עָלַי" (שעלול להשמע "וְכַתְּבַתְּ־מַלְי"), "הַשָּׁמַיִם עָלַי" (ולא "הַשָּׁמַיִם־מַלְי"). ועוד שאם לא יקפיד לבטא היטב את העין הרי שבמקום "נִשְׁבַּע ה' יֹאמֶר ח"ו נִשְׁבַּח"³³⁵.

³³³ עיין לחם הבכורים דף צ"ח ע"א.

³³⁴ אצל הבבלים שמבטאים אלף גנובה כואו לפני שוא אין חשש זה.

³³⁵ ע"ע לעיל בדברינו על פרשת בלק.

